

Ny Tid

Nr 32 | 11.8.2006 | 2 e/20 kr

Randa Mirza

Tider av krig
och efterkrigstid

Snäll rappare | Dandyism som livsfilosofi | Usrael

LEDARE

Vem är Goliat?

Att *Kyrkpressen* i sin ledare förra veckan gör Israel till en David som kämpar mot en islamisk Goliat är egentligen inte så underligt. Sorgligt, oerhört sorgligt, men ingen överraskning. Inte heller att någon "djupt troende" från bibelbältet känner sig manad att skicka pengar till den israeliska armén i solidaritet med Det Förlövade Landet.

Dessa s.k. kristnas stöd för den judiska staten, också då den systematiskt ödelägger ett grannland och brutalt angriper dess civilbefolkning, är inte märkvärdigt.

Däremot råder det en förbluffande utbredd uppfattning också i helt rationellt tänkande kretsar om Israels krig mot Libanon som en kamp mot terrorister, religiösa fundamentalister och, i förlängningen, mot **Ahmadinejad** och hans kärnvapenmullor i Iran. Med andra ord är den berättigad.

Incidenten som utlöste Israels senaste angrepp mot Libanon var visst Hizbollahs kidnappning av två soldater för 4 veckor sedan.

Men konflikten började inte för 4 veckor sedan.

Israel har kidnappat, torterat och dödat tiotusentals libaneser under många *decennier*. Det har ockuperat landet i 18 år och sitter efter reträtten år 2000 envist kvar i enklaven Shebaa som både syrierna och libaneserna är överens om att tillhör Libanon.

Israel trotsar dessutom den israeliska högsta domstolen och håller kvar libaneser i fängelsehålor utan rättegång.

Det kanske mest upprörande är att den israeliska staten blankt vägrar att överlåta kartor på de hundratusentals landminor som den lämnade efter sig i södra Libanon efter sin reträtt – en regelrätt mardröm för den lokala befolkningen som nu störtar i allt djupare avgrunder.

Under de senaste sex åren har FN-observatörer rapporterat om *dagliga* israeliska kränkningar av libanesiskt luftrum. Dessa oberättigade militärflygningar skapar stor ångest bland civila, i synnerhet de på låg höjd som producerar häftiga ljudbang.

Hizbollahs attacker har skördat civila israelers liv, det ska inte förnekas och det är något som inte går att berättiga på något sätt. Men det är Israel, inte Libanon eller Hizbollah, som ödelägger städer och dödar civila i tiotusentals.

Man kan inte annat än undra hurudan reaktionen vore om rollerna var ombytta, om det var Tel Aviv och inte Beirut som stod i lågor.

Patsy Nakell

Finska glassätande turister mitt i kriget i Randa Mirzas konst. (Se sid 9–11).

Med mina bilder vill jag dra er från datamaskiner och tv-rutor, in i verkligheten. Vill ni ha krigsbilder? Det är just vad ni ska få, men med er själva i dem.

Fotografen Randa Mirza, sid 9–11.

Ny Tid 32/2006

- 3

Den sydafrikanska rapartisten Zubz’ rytmer berör en blandad publik. **Mikael Brunila**.
- 4

Hänt i världen.
- 5

Överblick: Ukrainska historier 2 – Sidenvägen mot norr. **Peter Lodenius**.
- 6–8

Essä: Dandylism som livsfilosofi. **Julia Lindfors**, pristagare i Hans Ruin-tävlingen.
- 9–11

Mikael Brunila har intervjuat den libanesiska fotografen Randa Mirza vars nya fotografier är en reaktion mot krigshändelserna i Libanon.
- 12

Kolumnen: Fåglarna försvinner men bryr sig någon? **Lars Sund**.
- 13

”Usrael” och våldsspiralen. **Mikko Zenger**.
- 14

Polyfoni-kolumnen: **Modou Sidibeh**. Mysiga Café Photo. **Linda Ferreyra Sandoval**. Konst om livets kretslopp. **Teo Ijä**s.
- 15

Mikko Zenger om att vara populär i dessa tider. Dodo.
- 16

Konst av **Minna Silvennoinen**. Sista ordet av **Tapani Ritamäki**.

På omslaget: Randa Mirza fotograferad av Teo Ijä

Ny Tid Den finlandssvenska vänstertidningen

Postadress
Tallbergsgatan 1/28,
FI-00180 Helsingfors
Besöksadress
Kabelfabriken, trappa B, 5 vån.
Tel. 09-694 1758
E-post: red@nyt看id.fi

Chefred. Patsy Nakell
Red. sekr. My Lindelöf
Specialred. Peter Lodenius
Layout Fredrik Willberg
Prenumerationer, ekonomi
Erik Sjöholm 050-432 0444
pren@nyt看id.fi
Producent Bitte Westerlund
Civiltjänstg. Mikael Brunila

Tryckeri Art-Print Karleby
Prenumeration Helår 65 e
(i Sverige 540 kr), halvår 34 e
(295 kr), kvartal 18 e (170 kr)
Löpande prenumeration 58 e
i en rat/år eller 29 e i två rater/år
Studerande och pensionärer
33% rabatt på tidsbestämd pren

Tigertext Ab:s konton:
Sampo 800018-793003
(i Sverige postgiro 6471-7)
Annonspis 1,10 e/mm
Radannons 25 e
Detta nummer presslagt
8.8.2006
ISSN 1456-0518
www.nyt看id.fi

Snäll rap tacklar svåra problem

Hip-hopen i Sydafrika lever. Men inte det liv som man på avstånd skulle tro.

Den sydafrikanska rapartisten **Zubz** utför trollkonster på etnofestivalen *Faces*. Publiken är lättflörtad, men så är också Zubz musik på något plan gränsöverskridande. Det behövs då man beträder den spräckliga Sydafrikanska marken.

– Historien, förtryckssystemet vi haft, har splittrat landet genom ras, färg och kultur. Följaktligen har folk vuxit upp med vissa begränsningar. Min grupp försöker sedan samla de olika erfarenheterna i uppväxten och foga ihop dem genom musik och klang. På så vis kan vi kringgå folks bakgrund och varifrån de är. Till slut blir musiken en smältdegel som alla kan närma sig av.

Även själva hip-hopen i Sydafrika upplever en kulturell splittring.

– Just nu gör rapartister sin musik för vissa folkgrupper. T.ex. förstår vita sällan rap som går på zulu på grund av språkbarriären. De lyssnar sedan istället på **Eminem**, som ju inte ens är sydafrikan. Hip-hopens själ känner ändå inga gränser. Speciellt i Sydafrika med elva officiella språk och dubbelt så många olika människor får hip-hopen en livsviktig roll som brobyggare. Personligen är publiken alltid blandad när jag spelar. Men det beror förstås på var jag spelar. Om jag spelar i Soweto, en township i

Johannesburg, är publiken garanterat mörkare än om jag spelar i Welkom. Men i allmänhet tror jag att min musik, som ju går på engelska men samtidigt reflekterar min uppväxt som svart, charmar över rasgränserna. Så är det ju med musik.

Den har en sådan inverkan på folk. Zubz är egentligen född i Zambia och delvis uppvuxen i Zimbabwe. Hans förgrenade rötter har stärkt hans tro på en gränsöverskridande människouppfattning.

– Min bakgrund har bara bekräftat för mig att människor oberoende av ursprung i grund och botten är lika. I min musik behandlar jag mest sådana känslor som alla kan relatera till. Det finns ingen explicit publik jag försöker nå. Att det handlar om hip-hop begränsar förstås litet. Jag försöker tala om sådant jag själv eller mina nära och kära upplevt. Därifrån bottnar mina texter. Om det är något jag inte upplevt, så forskar jag i ämnet och försöker förstå vad kärnan i frågan är. Så länge jag har ett budskap i musiken är jag nöjd.

EN SMAK AV MTV

Fast Zubz söker efter minsta gemensamma nämnare verbalt, vill han inte begränsa sig musikaliskt. Det att han gör hip-hopmusik får inte tolkas för snävt.

– Jag försöker att inte begränsa mig till klassiska hip-hopbeater, utan istället behålla friheten att röra mig över till t.ex. en jazzigare beat. Trots sin öppna inställning, kan Zubz’ låtar i flera fall musikaliskt ställas under kommersiella stjärnor. Bismaken av MTV är starkt närvarande. Men Zubz fruktar inte sin spegelbild och förklarar:

– Vi översköjs av utländsk kultur precis i samma omfattning som ni och mera. Jag växte upp enbart med amerikansk rap, nog för att jag för det tar avstånd till blingbling kulturen. Nuförtiden får jag musikalisk inspiration även från Sydafrika. MTV är idag en del av den afrikanska upplevelsesfären. Det här måste man förstå och samtidigt inse att det inte hindrar oss från att vara afrikaner. Min musik klingar klart och tydligt Zubz. Ingen amerikansk rappare kunde göra precis det jag gör.

Zubz tar heller inga större tjuvar vid hornen. Hans musik känns rumsren, aningen för kiva för att verkligen föra talan för tunga sociala problem. Men musiken är knappast heller menad som reflektion av en viss verklighet, utan tangerar mera känslor som inte är bundna vid en viss livssituation och skapar en rytm som berör alla. Arbetet med ungdomar verkar

vara det som Zubz musik bottnar och vart han försöker sträcka den. Zubz lär enligt sina finska vänner ha arbetat i sitt hemland i brett omfång med olika gräsrotsorganisationer och utvecklingsprojekt för unga.

– Vår uppgift är att ersätta den aggressiva bilden av Afrika. Det pågår en strid i Sydafrika. Ungdomar försöker verkligen skapa förändring. Jag kontaktar organisationer som arbetar i townshopen. Genom personer som känner till området kan jag försöka nå ungdomar genom att lära dem att rappa eller diskutera hur man kan bryta sig loss från fattigdomen.

text **Mikael Brunila**
foto **Fredrik Willberg**

Young Africa
Zubz besök i Finland drivs av kulturföreningen Etnokults projekt Young Africa. Meningen är att länka finska och sydafrikanska ungdomar. Programmet har bestått av Zubz uppträdanden på bl.a. festivalen Down by the Laituri och Faces Etnofestival och ett ungdomsläger. För tillfället är projektet enklare, med influenser från Sydafrika till Finland men just inte tvärtom. Den sydafrikanska verkligheten och hur lokal befolkningen tampas med sin vardag skall hämtas närmare den finska, samtidigt som man hoppas lösa fördomar gentemot Afrika överlag.
Källa: faces.fi

HÄNT I VÄRLDEN

Jag förbannar den vänster som sitter här i svenneland, under en himmel som ingen behöver frukta, på gator där man kan röra sig fritt, intill kylar fulla med mat, framför datorer som inte plötsligt dör och gnäller över att motståndet inte är sekulärt socialistiskt: denna västerländska vänster har uppenbarligen inte förstått någonting av vad det innebär att leva under ockupation och invasion.

Andreas Malm i Arbetaren om varför han stöder Hizbollah.

Öst möter väst i kreativ aktivism

Minnesstund för offren av massakern i Srebrenica.

Art and Activism Caravan är ett gränsöverskridande projekt som pågått i tre månader. Sedan juni har karavanen rest igenom Grekland, Makedonien, Albanien, Montenegro, Serbien, Bosnien & Hercegovina och Ungern mot en kongress för ekoaktivister som ordnas i Slovakien. Målet med karavanen är att stöda och föra samman ungdomar, kampanjer, samhällen och

aktivistgrupper, genom kreativa former av aktivism. Deltagarna håller på med video, kreativt skrivande, musik, dans, skulptur, gatuperformance m.m.

I Aten samarbetade karavanen med studerande som ockuperat Politeknik-universitetet. Ockupationen är ett solidaritetsuttryck för lärarna som strejkar, och en protest mot privatiseringen av de grekiska skolorna. När projek-

tet nådde Bitola i Makedonien ordnade den lokala ungdomsföreningen en hel vecka med program som utmynnade i en festival med musik och filmer på en amfiteater. I Albaniens huvudstad Tirana arbetade olika grupper med en demonstration utanför landets inrikesministerium för att få bättre dricksvatten i Plav, Montenegro. Paraden som ordnades i slutet av veckan fick nästan hela byn ut på gatorna. I Belgrad ordnade karavanen en minnesceremoni för offren av massakern i Srebrenica. I Novi Sad handlade veckans program om en kampanj för att grunda ett kulturcentrum för unga, samt om att öppna Serbiens gränser. Karavanen verkar för att främja kreativa former av aktivism. Det handlar om att visa att aktivism på ett enkelt sätt kan bli mera kreativt, roligt och lättillgängligt.

Teo Ijäs

Källa: www.indymedia.org

Den orange revolutionens slut

När **Victor Janukovyjt** utnämndes till Ukrainas nya premiärminister proklamerades den orange revolutionens slut. Illusionen om snabba förändringar hade nog försvunnit redan tidigare. Ett så stort land förändras inte över en natt, inte ens om entusiasmen är stor. Men den segdragna kampen kring presidentvalet i slutet av år 2004 syftade ju till att omintetgöra valfusk, och det lyckades. Nu respekteras resultatet i vårens parlamentsval där Janukovyjt parti klart besegrade **Viktor Jusjtjenkos**. Ur den synvinkeln kan man se de senaste veckornas händelser som en bekräftelse på att den orange revolutionen faktiskt har förändrat landet och att folkets vilja har en betydelse.

Vilken den viljan är, är sedan

en annan sak. Jusjtjenkos villkor för att utnämna Janukovyjt var att de blivande regeringspartierna undertecknade en principdeklaration om den kommande politiken. Förhandlingarna var sega och deklarationen är så allmänt hållen att många anser att varje parti kan tolka den på sitt sätt. Den ger ett stöd för ett Ukrainskt medlemskap i Nato, men säger samtidigt att en folkomröstning avgör frågan, och eftersom bara 20 procent av befolkningen stöder ett medlemskap blir det inte av på länge. Vidare stöder deklarationen ett frihandelsavtal med EU men talar samtidigt om ett intensifierat samarbete med den ekonomiska sfär som Ryssland, Vitryssland och Kazachstan bildar, och de två riktningarna kan vara svåra att kombinera. Korruptio-

nen är landets svåraste problem, om den står det ingenting i deklarationen.

I Västukraina är man besviken över utgången, i Östukraina är man glad över att ha fått sin man i ledningen. Janukovyjt kommer att stoppa tvångsukrainiseringen, och han kommer att driva de östukrainska oligarkernas intressen – ägarna till kol- och stålindustrin kommer att få tillbaka det politiska inflytande de delvis förlorat under de senaste åren.

Den orange revolutionen gjorde det klart att det inte längre fanns ett enat Ukraina. Den orange utopin att föra in hela landet i Nato och EU är omöjlig, likaså Janukovyjt utopi att ansluta hela landet till Ryssland.

PL

evenemang

Min bästa minut

För andra året i rad ordnar Filmpool Svenskfinland och Finlandssvenskt filmcentrum filmprojektet Min bästa minut.

Projektet går ut på att uppmontra både filmamatörer och -proffs till en aktivare filmproduktion.

Filmentusiaster i alla åldrar utmanas att delta i projektet genom att göra sin egen film.

Både tema och genre är fria – den enda regeln är att filmerna ska vara en minut långa. Bidrag går att skicka fram till den 29 september. Filmerna kommer att ha premiärvisning i Helsingfors i november, och därefter sammanställas till en DVD.

Anvisningar och anmälningsblankett finns på adressen: www.fsfilmcentrum.fi/en/minut.

Bidrag till Min bästa minut 2006 (på DVCAM, DVCPRO eller Mini-DV kassett, bildformat 16:9) samt ifyllt anmälningsblankett ska skickas till Finlandssvenskt filmcentrum, Norra kajen 20 B 23, 00170 Helsingfors. För mer information kontakta Finlands-svenskt filmcentrum på filmcentrum@cinemedia.fi eller på tfn (09) 622 000 44.

UKRAINSKA HISTORIER (2)

Vad blev det av finnarna?

kan man fråga sig. Svenskar tillkallades för att leda det som, enligt vissa tolkningar, med tiden skulle bli Ryssland, medan finnarna spelade en statistroll. Fast några finnar fanns det inte vid denna tid, inte heller svenskar (på sin höjd svear), eller ryssar. Ännu vid denna tid spelade finsk-ugriska stammar ändå en större roll än slaviska stammar i området norr om Novgorod och därifrån österut. Det framgår också indirekt av Nestorskrönikan, fast författaren nog inte haft någon klar uppfattning om de stammar och folk han skriver om.

Den polske professorn Oscar Halecki (1891–1973) har skrivit en bok om östra Centraleuropas historia där han inte visar någon större respekt för de finska stammar som så småningom trängdes tillbaka mot nordost av både balter och slaver: "Dessa stammar av mongolisk ras befann sig i allmänhet på lägre kulturell nivå och saknade all politisk organisation. De av dem som bodde närmast Östersjökusten fick nära kontakt till de indoeuropeiska balterna och utvecklades bättre än de andra." (Boken är skriven omkring år 1950 och då borde mongoltesen redan ha varit avskriven, men den kom i en ny engelsk upplaga ännu år 2000.)

Tanken är i sig naturlig: de som har kontakt med andra civilisationer (i andra former än krig) utvecklas snabbare än de som lever isolerade. De finsk-ugriska folken har huvudsakligen bott i den norra hälften av den europeiska delen av det nuvarande Ryssland, det kommer fortfarande till synes i namnen på de autonoma områdena i ryska federationen. Men på den stora ytan bodde inte nödvändigtvis så många människor. De glest utspridda familjerna levde mest på jakt och fiske och som samlare. De slaviska stammarna bodde längre söderut i områden där de med tiden kunde övergå till jordbruk, vilket innebar större möjligheter att bilda samhällen och expandera. Det skedde t.ex. omkring 1000-talet i områdena kring Volga genom "en absorbering och gradvis slavisering av svagt utvecklade finska stammar", skriver Halecki. En av dem var mererna som levde i trakten av nuvarande Moskva – enligt en teori är det den meriska moska-stammen som gett namn åt staden. De sista mererna gick på 1500-talet upp i det som vid den tiden redan var det slaviska folkhavet.

Barn ur samma vagger

är ryssarna och de finsk-ugriska folken, enligt den ryske historikern **Vladimir Afanasjev**. I tidskriften *Carelia* år 2002 klarade han i en polemik mot inlägg i den karelska pressen av ryska skribenter, som nedvärderat karelarna och deras kultur, att "de finskugriska folkens språk och kultur i själva verket är ryssarnas bortglömda vagger". Folken har ett gemensamt ursprung, fast de numera talar skilda språk. Det ryska folket formades i områden mellan Östersjön och Ural som tidigare bebotts av finsk-ugriska stammar. Dessa försvann inte någonstans, utan de uppgick i det ryska folket. "Språket och en högre kultur övergick från ett folk till ett annat, men själva befolkningen stannade i de områden där den bott."

Därför är "de nuvarande ryssarna till sitt utseende närmare fennougrerna än slaverna. De talar nog ett slaviskt språk, men de har inte ett enhetligt slaviskt ursprung." Finsk-ugriska folk lade grunden för den ryska staten tillsammans med slaviska folk. Därför kan man enligt Afanasjev säga att "ryssarna är direkta efterkommande till forna finsk-ugriska stammar."

I området söder om det där de finsk-ugriska folken levde gick det enligt Halecki inte lika fredligt till. "Folken där hörde antingen till den mongoliska rasen, liksom finnarna, men till dess turkiska grupp, eller till iranierna, d.v.s. den indoeuropeiska rasens asiatiska gren. I motsats till de ganska passiva finnarna hade dessa folk en aggressiv karaktär och invaderade ofta sina slaviska grannar och dominerade dem åtminstone tidvis." Och vidare:

"I denna region utgjordes den slaviska världens utposter av kolonisationsrör som var utspridda bland och blandades med finsk-ugriska, turkiska eller iranska befolkningar, som ökade i antal genom ständig inflyttning och återkommande invasioner från Asien. Med undantag bara för de flesta finska stammarna var alla dessa eurasiska folk erövrare, starkare och bättre organiserade än slaverna, och de kunde därför utöva ett ständigt tryck och inflytande på dem."

Volga Bulgaria

kallades ett rike som upprättades kring Volgas mellersta lopp på 800-talet av ett turkiskt-ugriskt folk i ett område som det huvudsakligen erövrat av finska stammar. Detta skedde sedan khazarerna krossat det tidigare storbulgariska riket, Bulgaria Magna, i trakten kring Don. En del av bulgarerna drog sedan västerut och hamnade på Balkan där de erövrade ett

Kartan som Mats Philip illustrerar sin webbartikel om Sidenhandeln Birkja med stämmer, oberoende om hans tes om att det har khazarerna som styrde handeln ända in i Östersjön gör det.

område av ett slaviskt folk och fungerade som dess härskande skikt, för att så småningom smälta samman med detta folk och ge det sitt namn. En annan del drog norrut.

Enligt forskaren **Antero Leitzinger** var bulgarerna ättlingar till hunnerna och sedan huvudstaden Bulgar plundrats av mongolerna 1236 sammansmälte mongolerna med bulgarer och finsk-ugriska folk till tatarerna. Nuvarande Kazan ligger nära gamla Bulgar.

Bulgarerna var ett herdefolk, men levde till stor del på att driva in skatt av slaviska och ugriska jordbrukare och tullar på handeln längs Volga. Det handlade delvis om handel direkt med skogsfolken, som erbjöd skinn och i stället fick t.ex. enkla järnverktyg och pilspetsar. Men det rörde sig också om transithandel mellan Nordeuropa och kalifatet i Bagdad.

Pax Khazarica

blev följande skede. Khazarerna var ett folk av främst turkiskt ursprung som upprättade ett rike med centrum kring Volgas mynning och därmed konkurrerade med bulgarerna om handeln. Huvudstaden Itil låg troligen nära det nuvarande Astrachan, vid korsningen mellan två stora handelsvägar. Den ena var en nordlig etapp av sidenvägen från Kina till Syr-Darja och Khorezm, runt Kaspiska havet norra vägen till Azovska sjön och handelsstäderna vid Svarta havet och vidare till Medelhavet. Den andra förenade de rika städerna i Persien och Mesopotamien med skogsregionerna i norr. Den gick antingen över Kaukasus eller över stäpperna.

Att khazarriket var viktigt också för nordborna framgick av att de hade sitt eget namn för det: Särkland. En och annan viking dog där och ihågkoms på runstenar. Internationellt känt är riket för att dess politiska och ekonomiska ledare övergick till judendomen, enligt en tolkning för att inte stöta sig med vare sig kristna eller muslimer i sin handel. Författaren **Arthur Koestler** har lagt fram en teori om att Östeuropas judar härstammar från khazarerna, som han kallar Israels 13:e stam.

Bland folken i norr kasserade khazarerna in ett ekkor och ett bäverskinn per hushåll som skatt. Också andra skinn, honung och vax köptes av handelsmän från norr, likaså slavar, som huvudsakligen var hedningar, från Rus', från de finsk-ugriska folken och från stäpperna. Dessa varor såldes på marknader i t.ex. Kaukasus och Konstantinopel. I ersättning fick man textilier, lyxvaror och silvermynt, och en del av detta fann sin väg norrut. Handeln mellan Persien och skogsområdena kring mellersta Volga var livlig under 500-talet, men minskade under 600-talet och början av 700-talet, till följd av dels krig, dels den minskade efterfrågan på skinn i Bysans och Persien till följd av depressionen. Konjunkturerna kunde alltså redan på den tiden påverka den internationella handeln.

Efter år 750 växte handeln på nytt sedan relationerna till kalifatet förbättrats och efterfrågan i Europa, Bysans och den islamiska världen ökat på varor från skogsbältet, så som slavar, båtar, timmer, skinn, vax och honung. Silver i form av arabiska dirham-mynt spelade en viktig roll i transaktionerna och behövdes också för att hålla den nordeuropeiska ekonomin rullande.

Sidenvägen mot norr

taler den svenske arkeologen **Mats Philip** om i en på nätet vida spridd artikel om handelsplatsen Birkja. Han ser Staraja Ladoga, Birkja i Mälaren och Hedeby i Slesvig som länkar i en kedja av handelsplatser på vägen mellan den ryska handelsvägen och kontinenten, och det är förstås inget nytt. Men han anser att handelsplatsen inte styrdes av svear eller friser, utan framför allt av khazarer. Han hänvisar till de arkeologiska fynden, som enligt honom i hög grad har turkisk-tatarisk prägel.

Enligt Philip var denna handelsled framför allt en fortsättning på Sidenvägen. Handeln över Medelhavet stördes allvarligt under 700-talet. Araberna hade erövrat hela Nordafrika och på Medelhavet fördes krig mellan kristna och muslimer. Men samtidigt ökade efterfrågan på siden i de framväxande anglosaxiska och franska rikena i nordvästra Europa. Sidenet behövdes främst till praktdräkter för de nya kyrkliga och feodala eliterna och för att smycka kyrkor och palats. Därför sökte sig handeln nya vägar, bl.a. över Volga och Dnjepr. Det var ingen liten trafik. Enligt den kurdiske diplomaten **Ahmad ibn Fidlän** anlände sidenet till Khazaria i karavaner som omfattade femtusen kameler.

Sidenvägen mot norra och västra Europa gick enligt Philip från Kina och Centralasien till Bagdad och Bysans och vidare över de khazariska stödjepunkterna Sarkel och Itil samt Bulgar längs Don och Volga till Staraja Ladoga, Birkja och Hedeby för att sluta i frisiska Dorestad vid Rhens mynning eller i London. "Handeln sköttes gemensamt av de khazariska, frankisk-frisiska, varjagiska och senare även tyska handelshusen och övervakades mycket nära av Khazarias främsta köpmän, bankierer, emissarier, vägmästare och andra befallningsmän och ibland en liten, men bestämd, avdelning rytteri som stöd för diplomatin."

Ibn Fadlans reserapport

från Bulgar har intresserat eftervärlden speciellt på grund av hans skildringar av de rus'er han mötte där. Han ingick i en delegation från kalifatet som avreste från Bagdad 921 och anlände till Bulgar elva månader senare.

"Jag har aldrig sett så fulländade kroppar, de var höga som palmträd, blonda och rödlätta. De har varken jackor eller kaf-taner, utan mannen bär en dräkt som täcker ena sidan av kroppen men lämnar en arm fri. Var och en har med sig en yxa, ett svärd och en kniv, och dessa redskap lämnar de aldrig ifrån sig. Deras svärd är breda, räfflade, av frankisk tillverkning. Från naveln till halsen är de tauerade i grönt med träd och andra bilder. Alla deras kvinnor har över bröstet en dosa fastgjord, som är av järn, silver, koppar eller guld, efter mannens förmögenhet och inkomst." Han förfasar sig dock över rus'ernas dåliga hygien och omätliga öldricksande.

Med hjälp av tolk förhörde han sig också om livet vid rus'ernas hov. Rus'ernas kung, skrev han, har i sitt slott 400 av sina tappreste män, som stupar med honom och låter sig dödas för honom. De har alla sin plats under hans tron, som är mycket stor och prydd med ädelstenar. Där finns också 400 slavinnor, och ofta har han samlag med en av dem i närvaro av sina vapenbröder. Kungen stiger aldrig ner från tronen och när han har naturbehov förrättar han dem i en skål. När han vill rida förs en häst fram till tronen så att han kan stiga upp direkt på den och rida bort.

PL

Skicka in brev och insändare till **material@nytid.fi**
Det maximala antalet tecken inklusive blanksteg är 1600.

HANS RUIN-ESSÄ

JULIA LINDFORS

Dandyism som livsfilosofi

Det handlar om yta och djup, om att på en gång klarsynt och teatraliskt revoltera mot den absurda tillvaron. Det handlar om *dandyn*.

Okey, låt mig fast börja så här.

Det finns en mild novemberaftermiddag jag aldrig glömmmer, som utspelade sig i New York för många, många år sen. Jag var bara femton år gammal (tillåt mig därför lite sentimentalitet & utsmyckning här i början) och barnsligt lättroad och maniskt stolt när jag glättigt flanerade omkring med min tio år äldre kusin i Central Park. Att novemberdagar i New York faktiskt kunde vara så blida och lena hade jag aldrig vetat förrän denna eftermiddag, en eftermiddag som tycktes framkalla en om möjligt ännu större jovialitet hos de sociala virtuosererna som fördriver sina dagar med att flänga kors & tvärs över vrickade Manhattan. Min kusin och jag lät oss upptris-

sas av munterheten i luften och plötsligt fick ett spontant infall oss att ta en droska i närheten av 5th Avenue. Droskkusken pratade på om sina hästar medan vi körde omkring i parken och jag minns att jag var så uppspelt att glassen jag åt smakade underligt. Litet senare satte vi oss ner på en parkbänk och det var då min kusin lärde mig att räkna till tio på franska. *Un, deux, trois ...* Vi skrattade så mycket att vi bara såg stjärnor omkring oss, jag svär.

Min kusin tjänade sitt levebröd i finansdistriktet på Downtown Manhattan och han var osannolikt medveten om att ens yttre attribut spelar en huvudroll av rang om man strävar efter applåder och en stund i strålkastarljuset på bank-

scenen. Han var singel och stilig och hade ett optimistiskt sinne för penningar. Jag var bara femton år gammal och saknade livserfarenhet, men ändå kunde jag ana att min kusin var en exceptionellt belevad och världsvan och sofistikerad ung man. Jag visste att han var en snobb, men hans snobbism var så fascinerande mondan att jag bara beundrade honom mer och mer.

Lättsamt, lättsamt strosade vi vidare i parken medan min kusin berättade den ena tokiga historien för mig efter den andra. Och efter en stund kom vi fram till Bethesda Terrace, där varje dagdrivare inser sitt eget medspelande i det urbana skådespel som förstulet är i förlopp i environgerna. Denna eftermiddag, liksom alltid al-

la andra, var min kusin elegant och soignerad. Han var ett modelejon som älskade att visa upp sig, och vill man uppträda inför världen är Bethesda Terrace den självklara estraden.

Plötsligt blev vi törstiga och började därför gå mot ett närliggande hotdogstånd på hjul för att köpa varsin Coca-Cola. Vi ställde oss glatt i kön och jag var ivrig och mitt i allt svängde en svart hiphoppare som stod framför oss i kön sig runt, och när han fick syn på min kusin utbrast han; *Man, you look dandy!* Min kusin började skratta, vilket fick mig att också börja skratta, fast jag inte förstod var humorn stod att finna.

Men jag förstod att det lustiga gömde sig bakom ordet "dandy" och jag visste att jag aldrig tidigare hade hört ordet, och eftersom jag bara var femton år gammal och galet villig att imponera på min kusin så täcktes jag inte fråga honom vad en dandy är. Så jag bara skrattade, högt och sprudlande, jag med.

Efter en stund fick vi våra Coca-Colas, som vi drack upp medan vi promenerade några varv runt Bethesda-fontänen, *The Angel of the Waters*, och medan min kusin fäste min uppmärksamhet vid liljan i ängelns hand, visste jag att ängeln inte var den enda som betraktade oss. Och jag minns att jag emellanåt försökte lista ut vad en dandy är och jag minns att jag kände en otålighet över att bara vara femton år gammal.

Det var en novemberaftermiddag jag aldrig glömmmer, som utspelade sig i New York för många, många år sen.

Och egentligen har jag aldrig upphört med att fundera på vad en dandy är. Och en dag slog jag upp ordet och lärde mig att det handlar om en "mansperson med överdrivet raffinemang i klädsel och uppträdande". Och sen satt jag där med den informationen.

Men ville veta mera.

En dandy. En *fin de siècle*-världsman som i mötet med den moderna & avförtrollade världen väljer att i stället återförtrolla sin egen personliga värld genom en vitalt estetiserande livsfilosofi. Dandyn upplever existensen som befängd, absurd, som fullständigt renons på objektiv mening. Men han låter sig inte nedslås av den gudlösa tillvaron, utan dyrkar i stället teatraliskt skönheten, genom en ironisk och humoristisk mask. En mask genom vilken han klarsynt och mycket *von oben* betraktar de underliga ringlekar som människorna omkring honom förlorar sig i.

Om att estetisera sitt liv.

Om att slöbada i lavendelparfymrerat vatten, inte bry sig om klockans tickande när man om morgnarna ekiperar sig fashionabelt, om att flamera i parker och längs boulevarder i lika såvlig takt som vore man ute och rastade sin sköldpadda.

Dandyn älskar storstaden, dess butiker, dess vackra människor, dess intensiva *élan vital*. I det urbana landskapet suger dandyn upp sin intellektuella näring, och det är i staden som dandyn får tillfredsställelse av att visa upp sin kulturella kompetens för den tröga massan. Dandyn umgås världsvant med konsten & litteraturen, hans smäktande efter estetiska upplevelser saknar gränser.

Dandyn lever för njutningar. Han är en vållusting som berusar, berusar sig på livet. Och baksmällan kurerar han med ännu mer utsövande festiviteter, ännu lättsinnigare sexuella förlustelser, ännu djupare skuldsättning. Dandyn är en libertin, en bonvivant, en hedonist. För att han vet att Gud är död, men vägrar att förstenas av friheten som därur följer.

Dandyn är en skapelse av den höga moderniteten. Han uppträder som mest iögonenfallande under *la belle époque*, under den frivola sekelskiftesperioden då världsutställningarna upplever sina ståtligaste dagar och då *art nouveau* är på modet och då man inte vet om man ska älska eller frukta det moderna livet, den moderna världen.

Nu mera, hundra år senare, talas det inte så mycket om dandyn. Däremot flirtar populärkulturella journalister med det nya modefenomenet "metrosexualitet".

Termen metrosexuell – som myntades av den brittiske journalisten Mark Simpson i en artikel i *The Independent* 1994 – syftar på en ung, urban man som har ett stegrad estetiskt sinne och som investerar sin tid och sina pengar på sitt utseende & en glassig livsstil. Den metrosexuelle är en man som uppträder stereotypt homosexuellt, förutom vad gäller hans faktiska sexuella orientering. Det handlar om en man som gärna ger uttryck för sina feminina sidor och det handlar om en man som gått vilse i tron att kvintessensen av romantik ligger i en öppen narcissism.

Dandyn och den metrosexuelle mannen har uppenbara beröringspunkter. Båda söker ett estetiserat självförverkligande, och bådas naturliga hemvist är storstaden (metro ur metropolis, *naturellement*).

En annan likhet mellan dandyn och metron är deras polysemiotiska sexualitet. Karaktäristiskt för dandyn var hans obestämda sexuella orientering. Dandyn var varken kategoriskt homosexuell, heterosexuell eller bisexuell och att låsa in sig i ett sexuellt fack skulle dandyn ha ansett vara förbehållet livsamatorer. I alla händelser är dandyns sexuella ambivalens ett tema som även återkommer hos den metrosexuelle. Som nämnt agerar metron på ytan som en schalnmässig homosexuell, men när det kommer till lusten ser han sig ändå eggad att liera sig med kvinnor.

Trots det ögonskenliga släktskapet mellan dandyn och metron så finner man ändå en markant skillnad mellan dem, om man bara penetrerar djupare in i dessa variationer av maskulinitet. Och distinktionen framträder när man inriktar sig på frågan om vad det är som *driver* dessa två manspersoner till att se ett överdrivet raffinemang i klädsel och livsstil som sitt *raison d'être*.

Det handlar om yta och djup. (Ibland är det enkelt uttryckta det mest adekvat klarläggande.) Yta och djup.

Den metrosexuellas självbespeglade intresse för sitt utseende springer ur en ytlig behagsjuka. Metrons vurm för chic elegans utgår ifrån en vilja att imponera på – i främsta hand – kvinnor. För att vinna deras uppskattning. Fast det utesluter inte att metron även skulle vilja impa på

sina medbröder, men den beundran han då söker kan kanske bäst likställas med det slags intryck en man med stort falliskt kapital önskar göra på sina kamrater i bastun.

Metrons estetiserande självförverkligande närmar sig det klichéaktigt schematiska. Han studerar mode-, trend- och livsstilsmagasin och saknar självinsikt för att begripa att han blott är en dedikerad efterföljare av den senaste trenden *en vogue*. Metron är banal utan att veta om det. Han är kitsch och tar sig själv på fullt allvar.

Dandyn, å andra sidan, är så blaserad att han skrattar åt allvaret. Dandyn inser att allt är teater och därför har han alltid intellektuellt försprång. Med tillspetsad ironi och lekfullhet tillbringar dandyn sina dagar i estetisk excess. Det handlar om ett uppsluppet provocerande när

Eftersom jag bara var femton år gammal och galet villig att imponera på min kusin så täcktes jag inte fråga honom vad en dandy är.

dandyn självsäkert & originellt klär sig med frapperande grace. Dandyn driver med sina medmänniskor, utan att de vet om det. Han roar sig på källborgerlighetens bekostnad, han campar på modeslavarnas inautenticitet, han intellektualiserar kitsch.

För dandyn handlar svärmeriet för allt det estetiska om en utpräglad *joie de vivre*. Skönheten och njutningen och leken är hans mål & mening, hans håg & vållust. För han vet att livet låter sig levas skickligast i ett praktfullt elfenbens-torn.

Det handlar om en livsfilosofi. En livsfilosofi.

Dandyn är en estetiker som med stoiskt lugn revolterar mot den absurda tillvaron. Här kunde jag sluta. Men låt mig ändå elaborera.

Om dandyism som stoicism.

I sin essä *Det moderna livets målare* liknar Charles Baudelaire dandyismens strikta inriktning på elegans vid stoicismens strävan efter total självbehärskning. Liksom stoikern ler dandyn lugnt medan han på blaserat avstånd betraktar världen & all dess idioti. Liksom stoikern vandrar dandyn på livets krigsstig med ett ansiktsuttryck som ville det antyda en förtrolighet med den gåtfullaste hemligheten.

Om dandyism som stoicism.

Men det är nödvändigt att observera att dandyns metafysiska grundantagande om tillvaron radikalt skiljer sig från stoikerns. Medan stoikerns lugn baserar sig på den metafysiska utgångspunkten om att *logos* eller förnuftet eller en fullkomlig Gud är den styrande principen i kosmos, så utvinnet dandyn däremot sin trankilitet från föreställningen om att världsallett saknar nån som helst kosmisk garant för vett eller reson. Där stoikern med glädje och lugn ger sitt bifall åt sakernas tillstånd och låter världen gå

HANS RUIN-ESSÄ

sin gilla gång eftersom han utgår från att allt går förnuftigt till, så odlar dandyn sin ro och likgiltighet från det motsatta perspektivet. Dandyn är förvissad om tillvarons nyckfulla slumpspel och *därför* förhåller han sig med lojhet till det som kallas livet. Och under tiden roar han sig.

Under tiden leker han solipsistisk maskerad. Och i ärlighetens namn gitter inte dandyn egentligen med stoikerns pompösa allvar. Om dandyism som stoicism. *Mutatis mutandis.*

Om dandyn som estetiker. Detta är inte en upp-
repning. Utan ett språng till Kierkegaards livs-
filosofi.

Kierkegaard föreställer sig tre huvudinställ-
ningar människan kan ha gentemot livet. Han
diktar om de tre stadierna, genom vilka man
förflyttar sig via existentiella språng. I *bästa* fall.
Till det estetiska stadiet föds vi alla. Och ore-
flekterande stannar de flesta av oss där. Vi avskyr
plikter och ansvar och effektivitet som estetiker.
Och som desamma älskar vi njutningen och ho-
nungen och ruset.

Det finns människor som springer över till det
etiska stadiet. Fast eskapism är det som minst
karaktäriserar etikern. Etikern uppfylls av an-
svaret och nykterheten och den mogna ron. Eti-
kern ser sina handlingar som sina egna, sitt liv
som sitt eget, sin död som sin egen. Det handlar
om integritet. Etikerns pansar är integriteten.

Och sen finns det människor som spritt
sprängande beger sig till det religiösa stadiet.
Här utvidgas människans personliga existenti-
la engagemang till tron på den levande Guden.

Man måste stå ut med sig själv. Dag efter
dag. Och ens sanningar är alltid provisoriska,
man måste välja sitt liv, varje sekund, på
nytt och på nytt.

Och det är ungefär allt man kan säga om den
saken.

Men mest mässar Kierkegaard om valet, vik-
ten av valet. Att välja sitt liv och stå för det. Det
handlar om att bli subjektiv.

Kierkegaards kända sentens "sanningen är
subjektiviteten" måste förstås utifrån existen-
sen, utifrån vår konkreta tillvaro i världen. Det
sanna-sköna-goda är en existentiell fråga. För
man måste stå ut med sig själv. Dag efter dag.
Och ens sanningar är alltid provisoriska, man
måste välja sitt liv, varje sekund, på nytt och på
nytt.

Och den subjektiva sanningen är den att som
estetiker kan man också *välja* det estetiska. Este-
tikern kan medvetet & reflekterande välja att se
esteticismen som sin egen sanning. Kierkegaard
skulle i och för sig betrakta valet som ett *oegent-*
ligt val. Men å andra sidan skulle han ge bonus-
poäng för att ett val i alla händelser fattats.

Dandyn gör ett val. Dandyn älskar (är ordet
för banalt?); dandyn värdesätter njutningen och
honungen och ruset högst. Dandyn vaknar med
krabbis och säger *Bonjour lundi* och tar ett laven-
delparfymerat bad och går vidare.

Dandyn väljer den skoningslösa friheten och

missförstår i klarsynt förstånd vad ord som plikt
och ansvar har för innebörd.
(Jag önskar jag var en dandy, fast flicka &
hundra år senare.)

Om dandyn som revoltör mot den absurda tillva-
ron. *L'existence absurde.*

"Det finns endast ett verkligt allvarligt filoso-
fiskt problem: självmordet." Med denna ohöjda
mening inleder Albert Camus sitt absurda reso-
nemang i *Myten om Sisyfos*. I stället för att se det
absurda som en slutpunkt för tanken gör Camus
en saltomortal och nyttjar det absurda som själ-
va utgångspunkten.

Frågan om livet är värt att leva är filosofins
grundläggande fråga. Allt annat är tidsfördriv.
Tidsfördriv. Filosofin är en underlig företeelse.
Det handlar om en underlig blandning av trage-
di och komedi. Om allvar & humor, om det apol-
liniska & det dionysiska.

Det är egentligen inom mycket kontrollerade
ramar människan står ut med det irrationella,
det osammanhängande, det absurt paradoxala.
I själva verket blundar vi för det absurda i den
verkliga världen. Och går upp i skräckblandad
hänförelse när vi ser skynten av det i konsten,
på teatern, i litteraturen. (Vi smygtittar på det
absurda genom tittskåp.) Och i övrigt längtar vi
ständigt efter sammanhang och bländande klar-
het och om vi inte lyckas övertala tillvaron med
förnuftsargument, utan i stället konfronteras
med en värld av stum irrationalitet & mällös me-
ningslöshet, så erfar vi det absurdas dolksting i
vår existens.

Men Camus avvisar självmordet, han avvisar
tron på en *bättre värld*. Självmordet innebär ett
medgivande om att man besegrats av livet, att
man övervunnits av det absurda, att man utan
insikt deserterat från fältet för en oändligt ma-
kaber dans.

Men "emellertid är det frågan om att leva"
(bäst på engelska: *The point is to live*). Det hand-
lar om att kunna identifiera det absurda och
klarsynt trotsa det, genom att ständigt återvän-
da till sitt liv, liksom Sisyfos återvänder till sitt
tungt klippstykke som han av gudarna getts till
straff att utan uppehåll rulla upp till toppen av
ett berg. Om och om igen. Det handlar om en re-
volt, en vilja till revolt, som ingen gud eller de-
mon har makt att lägga beslag på. Och det hand-
lar om att förakta döden. *Maintenant il s'agit de
vivre.*

Med klarsynt förnuft (*lucidité*) vägrar dandyn
att resignera inför en irrationell värld utan ob-
jektiv mening. Hans revolt mot det absurda tar
sig uttryck i en egensinnig livsbejakelse, han ser
sitt liv som en fri horisont *på grund* av menings-
lösheten i världen.

Apropå den absurda friheten förmår Camus
verbalisera den mest löftesrika tanken jag nå-
gonsin stött på i filosofin, i litteraturen. Han åbe-
ropar sin utgångspunkt; "det gällde att under-
söka om livet måste ha en mening för att kunna
levas". Och så spyh han ut glädjebudet med att
skriva: "Nu visar det sig däremot att livet låter
sig levas bättre ju mindre mening det har."

Meningslöshetens tomrum fyller dandyn med
skönhet och njutning. Han gäcker den befängda
fäfängligheten med fäfänga medel; stolt som ett
lejon spatserar han omkring i en schangdobel
ekiperung medan han med finurlig ironi kom-
menterar omvärlden och alltid då och då chose-

fritt citerar Baudelaire eller Wilde eller Proust.
Dandyn spanar inte efter en allmängiltig me-
ning med livet, utan han *lever* det. Det handlar
om en levnadskonst, en levnadskonst. En impro-
viserad *performance art*.

Jag tänker inte ställa frågan om dandyn är lyck-
lig. För lycka, därom måste man tåga.

Jag tänker inte heller ställa frågan om dandyn
dväljs i förtvivlan. För tvivelsutan, tvivelsutan
finner sig dandyn en tidig morgon i en lyxig tak-
våning i en skyskrapa och frågar sig den smärt-
ande frågan vem är jag. *Vem är jag*. Det.

Men det handlar inte om förtvivlan, det hand-
lar inte om lycka. Lycka & förtvivlan finns, men
vi ser dem inte.

Och under tiden räcker det med att bara le.
Blott ett leende räcker.

Och min kusin, min illustra kusin! Vet ni vad ett
spontant, impulsivt infall fick honom att göra
efter ett klassiskt antal glansdagar på *Wall Street*,
efter ett klarsynt sting av vertigo en tidig mor-
gon högt uppe i en skyskrapa?

Sanningen att säga, vet inte jag det heller.
Men jag vet att han idag leker *gaucho* på en
ranch nästans utanför Buenos Aires. Livet är
underligt. (Jag önskar jag var en *gaucho*, fast
flicka & hundra år tidigare.)

Och för övrigt är metrosexualitet redan ute. På
modet är i stället översexualitet. Det handlar
om nån sorts blandning av metron & dandyn.
Nån sorts kombination av dandyns intellekt
och metrons avståndstagande från *kalsarkännit*,
manschauvinism och *junkfood*-mentalitet. Och
det handlar om nån sorts entydig heterosexuali-
tet. (Än tycks det bara vara 2006.)

Och med detta slutar jag. Resten kan man all-
tid googla upp.

Julia Lindfors

Essän fick ett hedersomnämmande i Hans Ruin-
essätävlingen 2006. I prismotiveringen sägs
det: "Fast flicka & hundra år senare" fascinerar
Julia Lindfors av ytan – och djupet – hos denne
genomskådare och klarsynta trotsare av livets
absurditeter. Liksom dandyn är texten som ett
glittrande, koketterande, hektiskt växlande kalejdo-
skop. Julia Lindfors är fil.mag. med filosofi som huvud-
ämne utexaminerad från Helsingfors universitet
2004-2005. Vikarierade våren 2005 som lägstadielä-
rare och har under våren 2006 bl.a. jobbat på
restaurang.

Ditt land står i lågor

Tider av krig och efterkrigstid. Av och an över de axlarna
har libanesen Randa Mirzas liv kryssat fram. Och kring den
axeln har mycket av hennes fotokonst tagit form.

Teo Jääs

Fotografen Randa Mirza befinner sig i Finland genom ett utbytesprojekt anordnat av Nifca – Nordiskt institut för samtidskonst. I sommar belönades hennes fotografier av övergivna hus i ett krigshärjat Libanon i den uppskattade "No Border"-tävlingen under fotoutställningen *Rencontres Arles*. Då var kriget som gått till historien var inbördeskriget 1975-90. Idag finns de tomma rum som låg kringspridda runtom i landet kvar, men som sällskap har de fått ett överväldigande flertal till. Efterkrigstiden hann knappt rinna ut innan kriget fick löfte om förnyat kontrakt.

– Mitt förra projekt handlade om efterkrigstid. Efter kriget blir allting tyst. Krigets spöke lever kvar. Under kriget drivs man av adrenalin och allt man kan se framför sig är överlevnad. Man har inte tid att tänka, bara att balansera vid avgrunden. Plötsligt är adrenalin och ilskan borta. Och vad ser man? Att det inte var värt det.

Mirza levde sin tidiga barndom i inbördeskrigets Beirut. Men hennes känslor för det faller inte in i det ruttmönster av fjärran tragedier, som vi vant oss vid:

– Inbördeskriget, mitt första krig, var annorlunda för mig. Då var jag barn. Det kan faktiskt vara bättre att vara barn än vuxen under svåra tider. Som vuxen konfronteras man med att hålla vardagen

igång. Som barn var kriget faktiskt roligt ibland. När alla trängdes tillsammans i bombskyddet och man inte behövde gå i skola. Det var dagsmat. Adrenalin och spänningen är ett nödtvång för att man skall klara av det. Det blir beroendeframkallande.

– Nu har krigsminnena i och med. insikten blivit ett svart hål. Varje suddig bild är förvrängd och associerad till något fruktansvärt.

Men förhållandet är inte entydigt.

– Efterkrigstiden måste överleva i det kollektiva minnet. Den får inte suddas ut. Efter att ett land förhärjats av krig, slår amnesin till. Minnet börjar svika. I Libanon härskade stora byggprojekt på 90-talet,

I Libanon blev kriget turism: Vem har råd att åka till "faroazonen"?

så som i alla efterkrigstidsländer. Man måste nämligen visa världen att man är vacker igen. Kriget görs till turism och hemskheterna banaliseras till glömska. I Libanon blev kriget turism. "Vem har råd att åka

till 'faroazonen'". Det här tår på min egen vilja att delta i återuppbygget. Vi har börjat bygga upp Libanon inte för oss själva, utan för omvärlden.

– Då man lämnade det efterkrigstida Libanon, blev stämningen där speciellt påtaglig. Täckmanteln föll av. Den aktiva glömskan fattades. Därför är Finland ett av de få ställen utanför Libanon där jag kan uthärda att vara. [Vinter]Kriget är mycket levande i er. Ni har förstätt att det här vill ni aldrig göra om. I mitt förra fotoprojekt ville jag rätta de små spår som undgick återuppbygget. Det lilla damm som inte rensats bort undan turistorter och shoppingcentrum.

Mirzas bilder sjuder av känsla,

Turister på dödens fält.

men perspektivet är inte något hon rotat fram i ruinerna, bland övergivna leksaker och dammiga sängar.

– Mina bilder vann, eftersom de hittade rummet mellan afrikansk – jag nominerades ju av en konstkritiker från Mali – och europeisk modern konst. Bilderna är väldigt kubistiska och matematiska, de talar den europeiska precisionen. Samtidigt lever de. I Afrika återges i allmänhet med varje bild en historia, säger Mirza.

INFLATION PÅ MÄNNISKOLIVET

I sitt färska projekt går Mirza framåt, eller tillbaka, från efterkrigstiden till kriget. Allt annat vore i nu-

Antagligen försöker jag få er att känna skam. Men det räcker förstås inte för att få igång någon.

läget en omöjlighet. I hennes senaste bilder möter nyhetsbildernas Libanon vardagen i Finland.

– Jag vill placera den bekymmerslösa vardagen här i en mörkare kontext. Turister på Sveaborg fotas för att klippas ut ur sitt krigsturistiska sammanhang till en nutidsverklighet med bomber. Jag retuscherar alltså människor här in i vardagen där.

Projektet är mångtydigt. Kontrasten mellan livskvaliteter avslöjas. Samtidigt som krigsturismens paradox görs tydlig då leende, glassätande turister omges av den verkliga förstörelsen. Jag vill alltså förena två världar.

– Mitt största problem nu är upphovsrätten till nyhetsbilder. Därför hoppas jag få någon vän att ta sig till södra Beirut för att fota förstörelsen. Men det är svårt, eftersom bara journalister kommer in på de värst bombade områdena.

Mirza medger gladeligen att hon även, eller t.o.m. i första hand, arbetar för att bearbeta sin egen relation till kriget. Men de retuscherade bilderna riktar också en vredgad törn mot bekvämligheten som avståndet tillåter.

– Antagligen försöker jag få er att

känna skam. Men det räcker förstås inte för att få igång någon. Skammen tillfredsställer, matar självgodheten. Med mina bilder vill jag dra er från datamaskiner och TV-rutor, in i verkligheten. Ni relaterar bättre till en blond person. Jag bjunder på förvrängda krigsbilder. För att mätta folks hunger för våld. Vill ni ha krigsbilder? Det är just vad ni ska få, men med er själva i dem.

Skulden är ändå inte något Mirza själv besparats. Men varje känsla har sina egna nyanser, ett eget spektrum vars olika ändor kan vara överraskande olika.

– Det känns som om kriget bör

jade utan mig. Jag lever det endast inombords. Jag känner skuld. Med sina skuldskänslor känner en utomstående att hon nu gjort sin avbetalning. Mina känslor är av en annan natur. Det är skulden hos en som överlevt då hennes vän gått under. Jag känner mig skyldig, eftersom jag inte är där och lider med mitt folk, för att jag haft turen att ha det här europeiska passet (Mirza har dubbelmedborgarskap i Grekland) och råkade vara utomlands när allt brakade loss. Jag flydde inte skiten, men ändå förföljs jag av skammen över att inte ha mod nog att återvända – att hjälpa dem och

känna fruktan med dem. För min generation har mardrömmarna blivit sanna. Och nu är vi inte barn längre. Vi förstår vad som händer. Jag kan bygga upp ett liv var som helst annanstans än i Libanon. Men hur skulle jag kunna vilja det? Jag känner mig avskuren. Trots att jag härifrån, genom olika små projekt deltar i mediekriget, som när jag översatte *Palestinian Rappers* text på Faces-festivalen.

KRIGET SLUTAR INTE MED ELDUPPHÖRET

Frustrationen i Mirza är påtaglig. Västländerna får först en redig om-

gång hårda ord, men till slut övergår tonen från upprörd till kylig.

– Först var jag arg på befolkningen i första världen. Alla nationer investerar dyra pengar i att evakuera era medborgare. Och så plötsligt har kriget blivit värre. Turisterna är i trygghet, bara lokalbefolkningen finns kvar. Nu är jag bara arg. Och besviken på mänskligheten överlag. Det är ju så lite som krävs. Jag skickade härom veckan ett argt mail till alla mina amerikanska vänner och bad dem sluta betala skatt. Allt som krävs är ett ordentligt beslut, civilt motstånd. Men vissa människor fattar inte. De behöver se 60 döda barn för att reagera överhuvudtaget. Och även då pustar de ut... "Ah, nu är kriget över"

– Jag är emot krig. Punkt slut. Vem som sätter stop på det är inte viktigt. Men kriget slutar inte med eldupphöret. När himlen är tom på bomber och vi lämnat era TV-rutor, fortsätter ett annat krig. Den ändlösa konflikten mellan två folk – israeler och araber – som har kramat stridsyxan sen urminnes tider. Hatet och ilskan, de politiska och de ekonomiska faktorerna pyrr på samma sätt som de gjorde förr. När striderna avtagit står vi ansikte mot ansikte med återstoden och konsekvenserna. Här börjar efterkrigstiden.

Mikael Brunila

Fotografierna på detta uppslag och på sidan 9 är från Randa Mirzas utställning "Abandoned Rooms" som pågår i Arles till den 17.9.2006.

Ea Söderberg

Fåglarna försvinner – men bryr sig någon?

Nu har sommaren svängt sig kring sin axel – för att alludeera på titeln till en av **Merete Mazzarellas** böcker – och det är som om naturen äntligen unnar sig en smula vila efter all brådska att växa, blomma, bilda frukt, alstra avkomma. Augusti är mograndets tid. Nu är eftermiddagsljuset längre än förr, försommarens skira pastellfärger har ersatts av djupgrönt, ockra, terrakotta; de gångna veckornas torka har lämnat bruna fläckar i björkarnas kronor och i gräsmattan.

Härom natten vaknade jag och noterade att det för första gången på flera månader var nästan mörkt, ett sammetsmjukt varmt augustimörker som av någon anledning fick mig att tänka på Mumindalen; jag stack ut näsan genom dörren och skymtade två fladdermöss mot den ännu ljusa norrhimlen, jagande insekter, och det var alldeles tyst.

Sensommaren är en tid jag kommit att tycka om allt mer. Vårens outtröttliga och mångstämmiga fågelkör har förstås för länge sen tystnat men för den som har öronen öppna finns alltid något att lyssna till: rödhakens oroliga tickande i snären utmed vägen till badsjön, tranornas ekande rop från åkrarna på andra sidan skogen tidigare morgnar, hetsigt grälsjuka tee-tee-tee från en flock nyss flygga talgoxar som likt ett bråkigt tonårsgäng drar genom skogsdungen bakom vårt sommartorp. Och när jag åker in till stan för att vattna blommor och vittja posten hör jag en sen koltrast sjunga utanför

garaget – har den rent av sommarens tredje ungkull i boet?

I postboxen ligger nya numret av *Vår fågelvärld*, Sveriges ornitologiska förenings tidskrift. Numrets två tyngsta artiklar behandlar situationen för Europas fåglar. Artiklarna är delvis ganska nedslående läsning. En tydlig trend kan skönjas i den omfattande inventering av Europas fågelsbestånd som under 1990-talet genomfördes av Bird Life International: nära hälften – 43 procent – av arterna minskar i antal.

Denna tillbakagång omfattar inte bara arter "i marginalen" eller med speciella krav på biotop, till exempel vitryggig hackspett som är beroende av döda björkstammar för sin överlevnad. Allmänna och välkända fåglar som sädesärla, stare, sånglärka, gulsparv och skrattnås har under de senaste decennierna minskat kraftigt. I England håller gräsparven på att bli en raritet och i Sverige är kråkan stadd på reträtt. På kort sikt märks inte minskningen eftersom dessa fåglar är talrika och mycket utbredda. De senaste åren har jag försökt hålla extra koll på lärkor, starar och ärlor kring vårt sommarställe utanför Uppsala – naturligtvis utan alla vetenskapliga anspråk. Medan stararna verkar vara ungefär lika många som förut tycker jag mig ha noterat att både lärkor och sädesärlor är märkbart färre. Också hussvalorna verkar ha minskat.

Att trädlärfkan – en art som länge uppvisade vikande bestånd – numera är årsviss hos

oss på landet är förstås glädjande, likaså att vi på nytt hör göken efter en lång paus. Trana, sångsvan och inte minst storskarv är exempel på andra arter som ökar kraftigt. Men att vissa fåglar blir fler uppvägar naturligtvis inte att andra minskar eller rent av försvinner: ekologi är inget nollsummespel.

Men om nu några fågelarter går bakåt – är det något att bekymra sig om?

Dessvärre tar vi fåglarna för givna. I många människors öron är, tror jag, fågelkvitter ett slags obestämt bakgrundsljud, likt den pladdrande utslätade musiken som ständigt spelas i varuhus, gallerior och andra offentliga utrymmen – en musik man hör utan att egentligen höra den. Fågelkunskaperna är som så mycket annat numera ojämnt fördelade – en undersökning bland finländska grundskolelever i slutet av nitiotalet visade att mindre än hälften av de tillfrågade kunde skilja på så vanliga arter som kråka och skata. Skulle sädesärlan utebli en vår skulle säkert många sakna hennes glada lilla kvi-vitt och vippande stjärt – men efter ett par år skulle man ha vant sig, dessvärre.

Men inte bara ärlan utan många andra av de arter som går bakåt är typiskt knutna till det öppna jordbrukslandskapet – gulsparv, sånglärka, pip-lärkor och svalor. Fåglar är goda miljöindikatorer som snabbt reagerar på förändringar. Ett välkänt exempel är storspoven, förr en vanlig häckfågel i

till exempel Uppland men numera sällsynt sedan täckdikningen blev allmän. Att hussvalor och ladusvalor minskar kan naturligtvis bero på förändringar i deras afrikanska vinterkvarter – men det är inte omöjligt att omställningen av lantbruket, som lett till att kornet försvunnit från de flesta gårdarna, också spelar en roll.

Inte ens bland de gröna tycks man numera tala om ekologi, hellre spekulerar man om en plats i nästa regering.

Svalorna häckar gärna i fähus och lador där de har föda inom bekvämt räckhåll. Saknas kor som producerar gödsel blir insekterna färre. Svalorna tvingas därför flyga längre bort för att hitta mat åt sina ungar. Färre ungar överlever och blir vuxna.

Där fåglar försvinner, försvinner också andra arter, djur och växter.

Någonstans här övergår ekologin i politik. Landsbygdens utveckling är ju i sista hand en politisk fråga. Dessvärre tycks "regionalpolitik" alltför vara ett förbjudet ord, trots att Fin-

land för närvarande har en statsminister representerande ett parti som säger sig värna om landsbygden. Miljöpolitiken förefaller det inte heller vara mycket bevänt med under nuvarande regering – medan svenskarna åtminstone tillsätter en kommission, som skall utarbeta förslag för att föra landet ur oljeberoendet till år 2025 (och har tagit beslut på att avveckla kärnkraften och faktiskt stängt två reaktorer!), talar den finländska miljöministern om ... ja, vad då? Han efterlyser visst ett sjätte kärnkraftverk.

Dessvärre lär väl ingen politiker i den kommande valkampanjen föra småfåglarnas talan – den som försökte skulle väl bli grundligt utskrädd och avhånad. Inte ens bland de gröna tycks man numera vad jag kan förstå tala om ekologi, hellre spekulerar man om plats i nästa regering. Men fåglarna kan visa sig viktigare än vi tror. Risken är att vi förstår det när det redan är för sent.

Lars Sund
är författare
lars.sund@comhem.se

”Usrael” föder hat och bitterhet i Mellanöstern

Usraels visioner av Irak och Bantustan-Palestina bådar inte gott för libaneserna.

Beirut efter israeliska bombningar 1983. Foto: Leena Saraste.

Eldupphör i Libanon dög inte för ledarna i USA och Israel. Ett förhastat eldupphör skulle enligt dem gynna Hizbollah och nagga på trovärdigheten för kriget mot terrorismen. Libanon, eller i alla fall landets shiamuslim, borde ges en läxa de inte glömmor. Statsminister Ehud Olmert har betonat att den libanesiska regeringen är medskyldig till "terrorattacken" som riktades mot Israel. Utbildningsminister Haim Ramon preciserade libanesernas kollektiva ansvar genom att säga att alla invånare i södra Libanon är terrorister, med någotslags anknytning till Hizbollah.

Man har också låtit meddela att president George Bush stöder en fortsättning på Israels attack ända fram till en klar "seger". Först när Hizbollah nedmejsas i grunden, kommer organisationen att kapitulera och gå med på Israels fredsvillkor, menar man, och på så sätt samtycka till att bli eliminerad. Detta skulle i sin tur möjliggöra att Bush's vision av det slags politiska system som han redan genomfört i Irak, skulle kunna förverkligas även i Libanon. Genom att förgöra Hizbollah skulle till på köpet Syrien och Iran förödmjukas.

Redan i det här skedet kan man fråga sig hur många hundra libanesers och israelers liv som kunde ha besparats om man nöjt sig med att förödmjuka Iran en smula mindre. För dem som än en gång kommit för att rädda Libanon, verkar eldupphöret bara vara ett sätt att uppnå ett visst politiskt mål, inte alls en humanitär gest för att minska på civilbefolkningens lidanden. Den "seger" som Usrael definierat

blir dyrare för libaneserna för varje dag som går. Massakern i Qana väckte en så stark vrede att den förutsatte iscensättandet av någotslags eldupphör. Utrikesminister Condoleezza Rice' beklaganden över att det nya Mellanösterns födslovändor krävt civila offer, övertygade kanske inte ens alla dem som trodde att det höga antalet civila offer berodde på Hizbollahs strategi att använda civilbefolkningen som skydd mot precisionammunition.

I det sammanhanget kan man inte låta bli att påminna om att Israel försökte förklara antalet civila offer under krigståget 1982, med en liknande "gisslan"-teori. Då sades det att PLO hållit hela Beiruts befolkning som gisslan, och alla vet att det är riskfyllt att befria gisslan ur terroristernas händer.

144 MOT 2

Haaretz menar att förslaget om Israels partiella eldupphör – rörande luftattacker under 48 timmar – gjordes när Rice och Olmert möttes i Jerusalem den 30.7. Rice hade uttryckt sin oro över att händelser som den i Qana försvårade krigsansträngningarna (MZ: vems krigsansträngningar?) och att man därför borde arbeta hårdare för att förebygga dylika händelser. Rice motiverade sitt uttalande med USA:s erfarenheter från Irak. Fall som liknat Qana hade där gjort att krigsaktionerna stoppats under den tid det tog att utreda incidenten i fråga.

Oberoende av ifall ockupantens rättigheter fungerar så i verkligheten i det tvångsdemokratiserade Irak, verkar Rice' uttalande ändå att ha nått fram. Efter mötet hade Israels statsminister Ehud Olmert och inrikesminister Amir Peretz, beslutat sig för att "begränsa luftattackerna" ända tills dess att en utredning om Qana skulle bli klar. Israels militär skulle gå ut i offentligheten med beslutet men enligt *Haaretz* ledde det "missförstånd" till att den amerikanska parten hann först. Jag läste denna historia först

fred, och till och med skapa en stat för palestinierna. Så länge som den här tragedin får fortsätta, finns det troligen inget hopp om att ens libaneserna kommer undan det lidandet som det här kriget medför.

Den speciella relationen mellan USA och Israel är ingenting nytt. Siffrorna 144 mot 2 är berömda tal som man minns från tidigare FN-möten. Då gällde det resolutioner där man fördömde Israels ockupa-

Dominerande massmedia orkar fortfarande i sin saliga oskuld upprepa hur USA är den enda neutrala och trovärdiga domaren i tvister mellan Israel och landets grannar.

En av Israels mest inflytelserika tv-kanaler bjöd nyligen in Abraham Foxman från den stora amerikanskjudiska rörelsen Anti-Defamation League till sitt aktualitetsprogram. Foxmans uppgift var att kommentera Kofi Annans uttalande, som enligt programledarna helt klart stank av antisemitism. Foxman tolkade generalsekreterarens uttalande så att denne bara tycker om döda judar, inte levande, och att Annan har skuldkänslor på grund av Förintelsen. Den israeliske journalisten Ran HaCohen skrev att intervjun gav en bild av att Hitlers exekutionsplutoner till övervägande del skulle ha bestått av mörkhyade småbarn från Ghana.

ETT EVIGT ARGUMENT

Sällan eller aldrig har det som varit fördelaktigt för USA respektive Israel, passat så bra ihop som under de senaste veckorna i Gaza och Libanon. På samma gång som länderna begärt att resolution 1559 skall verkställas – resolutionen som kräver att Hizbollah ger ifrån sig sina vapen – har de förringat och förnedrat Förenta Nationernas roll.

USA:s FN-ambassadör John Bolton tycker att det bara borde finnas en medlem i säkerhetsrådet. Också de som inte tillhör Israels ledning

kan nog lista ut vem han menar.

Att FN-trupper skulle sättas in för att trygga gränsen mellan Israel och Libanon, känns som en nästan lika omöjlig tanke som att placera dem mellan Israel och palestinierna. Luftattacken som tog livet av fyra FN-observatörer, samt FN:s generalsekreterare Kofi Annans uttalande i vilken han konstaterade att observatörerna dödats med berätt mod, gör tanken än mer omöjlig.

En av Israels mest inflytelserika tv-kanaler bjöd nyligen in Abraham Foxman från den stora amerikanskjudiska rörelsen Anti-Defamation League till sitt aktualitetsprogram. Foxmans uppgift var att kommentera Kofi Annans uttalande, som enligt programledarna helt klart stank av antisemitism. Foxman tolkade generalsekreterarens uttalande så att denne bara tycker om döda judar, inte levande, och att Annan har skuldkänslor på grund av Förintelsen. Den israeliske journalisten Ran HaCohen skrev att intervjun gav en bild av att Hitlers exekutionsplutoner till övervägande del skulle ha bestått av mörkhyade småbarn från Ghana.

Programledaren hade då redan två gånger försökt erbjuda Foxman tanken om att FN vill att Israel försvinner från världskartan. Till Foxmans försvar måste det påpekas att han inte understödde denna tanke. Han förklarade bara hat-kärlek-förhållandet mellan Israel och FN med att "icke-judar älskar oss när vi är döda och begravda, inte när vi är starka och försvarar oss själva".

Mikko Zenger
övers. Teo ljäs

LILLA KOLUMNEN POLYFONI

Mongo och annat bistånd

Några veckor innan jag kom på semester till Finland pågick i Etiopien en diskussion i radio om biståndsverksamhet och vilken roll den spelar i Etiopiens utveckling. Jag lyssnade på programmet tillsammans med min goda vän, som samtidigt översatte det som sades för mig. De flesta som ringde upp programmet tyckte inte att internationella organisationer gör ett bra jobb. De talade om biståndsarbetarnas lyxliv och dåliga attityder gentemot den etiopiska befolkningen. De problem som biståndsarbetarna kommit för att ta i tu med, kvarstår och blir större. Samma åsikter kan man hitta bland många unga människor i Addis Abeba.

Modou Sidibeh
Ungdomsledare och bosatt i Addis Abeba, Etiopien

Det går inte att skapa oberoende med hjälp av beroende.

En ung etiopisk journalist berättade för mig att han vill börja jobba inom biståndssektorn, helst vill han ha sin egen organisation. En lokal organisation kan söka pengar från de internationella organisationerna, fortsatte han och förklarade att dessa pengar var lätta att få. Kvinnor, barn, HIV/ Aids och demokrati, är de säkraste huvudmålen som garanterat ger pengar. Detta är min journalistväns framtidsplaner. Han är inte den enda i sitt slag, fenomenet brukar kallas för *mongo* (my own non-governmental organisation).

Under radioprogrammets gång blev det klart för mig att människor har orealistiska förväntningar visavi vad internationella organisationer kan och borde göra. Det är lätt att förstå att de tycker att biståndet ska lösa alla deras problem. Biståndet sägs vara "hjälp till självhjälp". Problemet är att den globala biståndsindustrin sedan länge glömt att den borde sträva efter att göra sig själv onödig. Själva grunden för bistånd är också ett dilemma, det går inte att skapa beroende med hjälp av beroende.

Missförstå mig inte, biståndet har åstadkommit mycket. Biståndspengar har bidragit till att många människor lever längre och är friskare och högre utbildade. Men eftersom biståndet är en stor global företeelse är det viktigt att tala om alla dess sidor. För att kunna åtgärda biståndets svagheter och undvika att upprepa dem måste vi kunna diskutera dem. Vi måste komma ihåg att det egentliga målet är att skapa självständigare och starkare länder. Ekonomiskt oberoende länder måste ha egna ekonomiska tillgångar. Här spelar världshandeln nuvarande villkor en avgörande roll. När det gäller att skapa ekonomiskt oberoende så är biståndet betydelselöst jämfört med handeln.

Förutom beroendet tenderar biståndet att bidra till en allvarlig sideeffekt. De flesta biståndsorganisationer verkar inom den sociala sektorn. Flera av dem stöder samhällets svagaste och mest utsatta, det vill säga dem som behöver stöd allra mest. Ofta är dessa grupper åsidosatta ur statens synvinkel. När hjälporganisationerna tar över blir det ännu lättare för staten att strunta i dem.

För att motarbeta biståndets dåliga effekter, måste det effektiviseras. Detta kan bara göras genom att höja på anslagen och genom samarbete med mottagarländernas medborgare och regeringar. En öppen diskussion om biståndet inbegriper en diskussion om vad som ska ske i den stund biståndet upphör. Här i givarländerna måste alla som vill förbättra biståndet, både kvalitativt och kvantitativt, också kämpa för att de handelspolitiska villkoren blir mera jämlika för alla länder i världen. Utan produktion och utbyte av kunskap och erfarenheter är det svårt för ett land att bli självständigt.

KONST & KULTUR

Stillsamma stunder på Café Photo

Efter den här varma, sköna sommaren med långa, fina sommarutställningar är vi lämpligt mottagliga för det ovanliga och oväntade. Då vådret fortfarande är fint gör man gärna promenader inne i stan och har man vägarna förbi Café Photo på Museigatan 9 i Helsingfors så lönar det sig att ta en paus och stiga på. Caféet som tidigare het- te Café kamera bjuder på hem- bakat i trivsamt och mysigt miljö. Den nye ägaren **Petri Seivo**, som själv är kock och bagare, säger att man på Café Photo vill värna om traditionellt hantverk och allt bakas och tillreds på plats. Väggarna pryds av foto- konst och uppskattningen för det estetiska syns i det mesta. Här kan man slå sig ner ett tag, läsa tidningar eller se på fotografier.

Just nu är det **Minna Silven- noinen**s tur att ställa ut sina fotoverk under titeln "Hiljaisia ja raukeita hetkiä" (Stillsamma och behagliga stunder). Titeln beskri- ver känslan i hennes fotografier – den är skarp som man tycker att stämningen är ljuv och effekten rogivande. Behaglig och lite

sömndrucken. Silvennoinen har en säker känsla för mönster och hon fångar ljuset och dess skiftningar med ett vant och fast grepp. Hon har ett intimt förhål- lande till sitt objekt – man kom-

mer nära, riktigt nära motivet. Och ändå blir det till slut inte motivet utan fenomenet man ser, och låter sig hänföras av. **Linda Ferreyra Sandoval** Se bakpärmen.

Känslor på flaska

Detalj ur verket *Endorphin 1.1 Betarelease*.

Out of the blue into the green heter utställningen som nu visas på MUU-galleria i Helsingfors. Det är konstnärerna **Haike Rausch** och **Torsten Grosch** från Tyskland, gruppen 431art, som står bakom utställningen med installationer och video- konst.

Utställningens mest impone- rande verk, *Endorphin 1.1 Be- tarelease*, verkar vid första anblicken bestå av en ensam metallhylla fylld med flaskor.

Men då man tittar närmare på flasketiketterna märker man att olika känslor finns nerskrivna på flaskorna. Bland andra *grateful- ness, wisdom, longing, insight, depth*. Mitt i hyllan står ett metallkärl som samlar upp droppar. Symboliken känns klar, det hela verkar handla om livets kretslopp.

Endorphin 1.1 Betarelease är som ensamstående konstverk redan tankeväckande, men konstnärerna har valt att gå

ännu längre och uppmana åskådarna att fylla i en liten blankett. På blanketten frågar de vilka känslor man själv vill dricka ur, vilka man helst inte rör över huvud taget och vilka känslor som man tycker att fattas. Konstverket i kombination med frågeformulären fungerar som en helhetsupplevelse som är både tankeväckande och effektivt.

På utställningen finns även två videokonstverk, där något som konstnärerna kallar *duck weed* spelar huvudrollen. Videokonst- verket *Resolving Soup* handlar om vatten och livets kretslopp: det kokas bland annat soppa på *duck weed* som konstnärerna samlat. Den intresserade kan läsa om hela arbetsprocessen på infolappar ovanför en samling pipetter och petriskålar.

Som helhet är utställningen fragmenterad, och det märks att galleriet är för litet för speciellt det krävande konstverket *16:1* som tidigare ställts ut i annor- lunda utrymmen. På MUU- galleria har verket som bland annat består av stenar och en lasterstråle, klämts in i ett litet hörn. Men å andra sidan blir stämningen mera intim, och besökaren utmanas till att be- kanta sig närmare med installa- tionerna.

Teo Ijäs

I Out of the Blue into the Green, Haike Rausch och Torsten Grosch (gruppen 431art) MUU-galleria Lönnrotsgatan 33, Hfors. Till den 13.8.

forts från s.13.

Den symbiotiska relationen mel- lan USA och Israel har i första hand tolkats på två sätt. Den ena förkla- ringen betonar att Israel strategiskt sett är väldigt viktigt för USA. Den här tanken kan man sammanfatta genom att citera USA:s före detta utrikesminister **Alexander Haig**, som en gång i tiden konstaterade att "Israel är det största amerikan- ska hangarfartyget i världen. Man kan inte sänka fartyget, och det finns inte en enda amerikansk sol- dat ombord".

Ledningen i USA försvarade länge det växande militära stödet till Israel med att de ville garante- ra landets säkerhet. Man har dock stött den judiska nationens säker- het med en så överväldigande va- penarsenal, att blotta mängden ty- der på att man befrämjar USA:s eg- na strategiska intressen i Mellanös- tern. Israel är en drömpartner för USA. Under kalla kriget var landet redo att fungera som springpojke åt supermakten när det gällde det slags skumskaffärer som USA på grund av inrikespolitiska skäl in- te offentligt ville förknippas med. Därför var det gynnsamt att hålla

Israel beroende av den hjälp som USA hade att erbjuda.

Med hjälp av de trafikregler som USA skapat för kriget mot terroris- men, är det ännu enklare att moti- vera Israels speciella position. Den enda demokratin i Mellanöstern har i årtal tvingats skydda sig själv

Ledningen i USA försvarade länge det växande mili- tära stödet till Is- rael med att de ville garantera landets säkerhet.

mot arabterrorister, både i de oku- perade palestinska områdena och i Libanon. Därför måste Israels säker- het ges full garanti, och därför är landet den mest trovärdiga bunds- förvanten både när det gäller utro- tandet av terrorismen och byggan-

På väg mot ett förlorat rykte

Finska Västbanken den 2.8. Jag och min min bror höll på med att flytta hans egenhändigt tillver- kade svarta instrumentfodral från en paketbil till busstationen. Det största av trumfodralen på väg till Åbo skulle mycket väl ha kunnat rymma en liten männis- ka.

Så anlände vår gamle lärare **Veki**. Efter att en stund roat ha följt med våra bestyr konstate- rade han: "Kolla in pojkarna från Israel. Tänker ni meja ner resten också på samma gång? Ät det

hället är det ändå på väg". När han gick mumlade han ännu något om Jerusalem.

Uppmuntrade Veki, eller fördömde han?

Vi pojkar från Israel har också fått en del nya beundrare. Av min militärpolitiska expert, som själv har delvis indisk bakgrund, upplystes jag om att några nationalistiskt sinnade hinduo- rganisationer i USA nu samlar in pengar till stöd för Israel. Också hans bekanta har redan pungat ut med 5000 dollar. Intäkterna

det av demokrati.

Enligt den andra modellen är det slavmässiga Israel-stödet egentligen början på slutet för USA. Att man hamnat in i ett så destruktivt po- litiskt mönster kan förklaras med den kraftfulla judiska lobbyrörel- sen i USA, som fått de amerikanska beslutsfattarna att se Israel som en många gånger större och betydel- sefullare bundsförvant än det fak- tiskt är. Under de senaste månader- na har diskussionen om den judis- ka lobbyns makt varit exceptionellt het i den amerikanska pressen.

Idén om en judisk lobby med ten- takler runtom i världen är godis för antisemitisterna. Det är heller inte så underligt om Israels grannar har väldigt svårt att förstå varför USA upprepade gånger beviljat Israel dispenser. 40 veton i säkerhetsrå- det, rollen som finansär för oku- pationspolitiken samt legaliseran- det av Israels kärnvapenhot, så att det till sist blivit alongsfähigt. För en hederlig domare finns här en hel del att förklara redan för så kall- lade moderata arabar.

Mikko Zenger
övers. Teo Ijäs

annons

Välkommen till Backers café mitt i stan

Tervetuloa Backersin kahvilaan keskellä kaupunkia

Öppet • auki
Må-fre, ma-pe 8-20
Lö, la 8-19 Sö, su 12-19

Pappagallo
-glass -jäätelöä

Kungsgatan Kuninkaankatu 8
Ekenäs Tammissaari
© 019-241 1196

och terrorister som kämpar för ett självständigt islamskt Kash- mir.

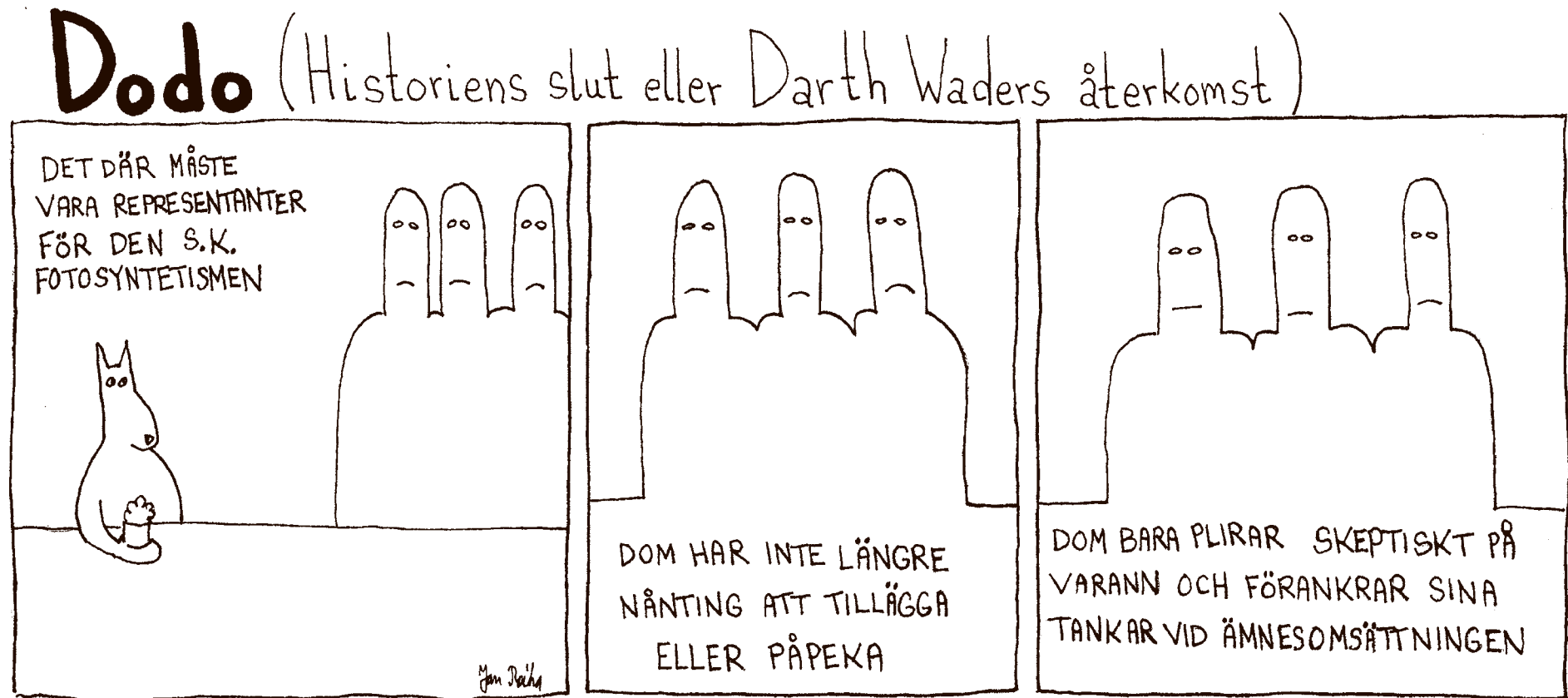
Senast krävde man att få använda sig av The Israeli Way efter de förödande bombattack- erna i Mumbai. Den indiska högern krävde att få bomba de skyldiga var dessa än befann sig. Den indiska journalisten **Satya Sagar** anser ändå att detta är lättare sagt än gjort – enligt den officiella versionen håller sig nämligen attackens arkitekt gömd i Kenya, manus-

kriptet utformades i Nepal och gärningsmännen tränades i Pakistan och tog sig in i Indien via Bangladesh.

Något som gör en hämnd ännu svårare är att den andra versionen påstår att förövarna fanns bland de egna...

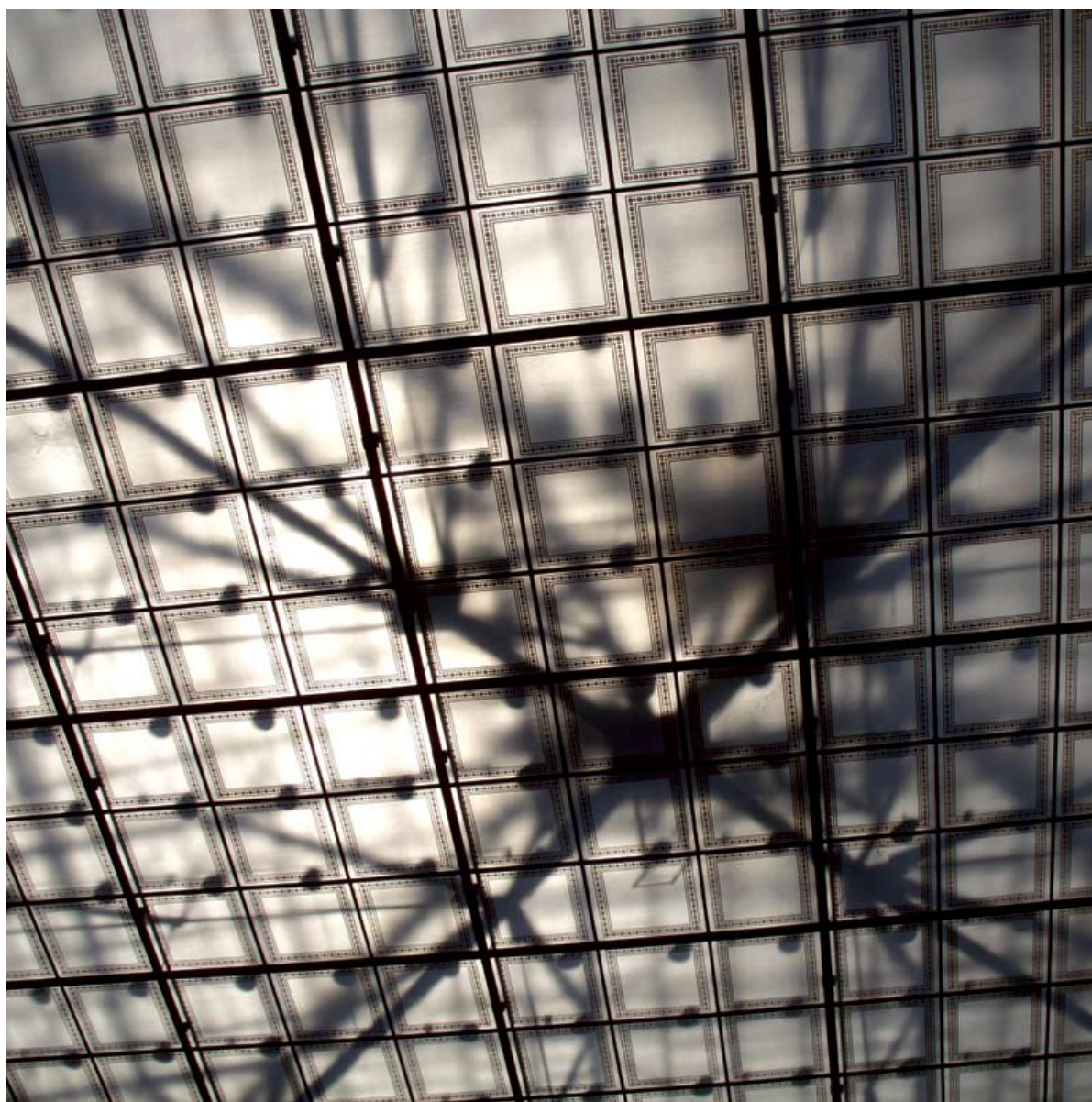
Sagar frågar också om inte Indien för sin trovärdighets skull borde bomba Tel Aviv. Det har nämligen tillsvidare redan dött två indier i Libanon.

Mikko Zenger

Ny Tid på nätet

www.nytid.fi

”För mig är ljuset ett fascinerande och mycket märkligt fenomen. Jag inspirerades av den tidlösa atmosfären i Café Photo – så kom denna bildserie till”, säger konstnären Minna Silvennoinen själv. Utställningen pågår till slutet av augusti.

Linda Ferreyra Sandoval

Minna Silvennoinen: Hiljaisia ja Raukeita hetkiä på Café Photo, Museigatan 9, Helsingfors. Till 31.8.2006.

SISTA ORDET

Husen i Pärnu

Tidigt nittiotal nångång ordnades en läsaresa till Pärnu i *Ny Tids* regi. Sen dess har jag årligen besökt den lilla charmiga staden vid sydvästra Estlands kust, och årligen skrivit en kolumn om det (min lilla hämnd för att *Ny Tid* fick mig på kroken. Ingen av dem andra som var med då syns längre till, de har hittat nya utflyktsmål.)

Lilla charmiga staden? Ifjol skrev jag om hur Pärnus luggslitenhet naggas i kanterna i takt med att stan putsas och städas och donas upp. (Vi reser ju till Pärnu, inte för att uppleva Ekenäs, utan som tidsresa till 1950-talet, hur fattar dom inte det?)

Flera försämringar har inträffat sen ifjol – värst är strandre-

noveringen. Den gamla rätlinjiga muren har bytts ut mot en böljande men ful betongmur (samtidigt har promenadstråket fått ny beläggning och rosenrabatter – dom är ok, det måste medges). Och businessen har nått ner till vattenbrynet, och längre, nu kan man hyra strandstolar och gummibåtar och vattenskotrar.

De första åren var priserna på allt i Pärnu så låga att man skämdes, det behöver man inte längre. Hotellnatten kostar idag klart mer än i Stockholm eller Helsingfors, trots att enda frukosttidningen heter *Pärnu Postimees* fast 95 procent av gästerna kommer från Finland, och resten från Sverige. (Lär dig estniska

bortskämda turist.)

Men nu till huvudpointen. Vi blev i tiden så förtjusta i Pärnu att vi tillsammans med ett par andra övervägde att skaffa en sommarlägenhet. Det blev inget av det, som vanligt. Som vanligt som tur, för i år tog jag, efter tips av en finländare, en närmare titt på hur man bygger och renoverar i Estland. Det gör man såhär: på gamla hus sätter man en tiocentimeter tjock styroxplatta på den gamla väggen och sen tunn rappning på, på nya hus sätter man styroxen på gipsskivorna och sen tunn rappning på. Det ser snyggt och gediget ut, men skrapar man bort den en millimeter tjocka rappningen kan man sticka fingret genom väg-

gen. Styrox är material som inte andas och vilka fukt- och mögelskador som uppstår p.g.a. kondensen kan man ana sig till. Styroxskivan sträcker sig under marknivå, men i motsats till hur man gör i Finland (där styrox används bara under markytan, under mark behöver ju inte ens hus dra andan), finns inget skydd mot regnvatten. Att dräneringen dessutom fattas i nio fall av tio (jo, jag inspekterade tio hus) gör inte stenfoten torrare.

En ryss i fönsterbranschen berättar att plasten i de nya fönstren som vart och vartannat Pärnuhus försett sig med, är av usel kvalitet, avsöndrar giftiga gaser och saknar brandskyddande ingredienser, värmeisolering-

en i de tredubbla glasen är usel m.m.

Enligt uppgift ger byggnadsfirmorna två års garanti, vilket är lika med ingenting. Mången finländare har skaffat sig hus eller lägenhet i Pärnu under de senaste åren. Här kommer ett gott råd, ta med en byggmästare på nästa semester och gå igenom alla byggnadstekniska brister. Gör nåt innan möglet tar över. Om samvetet tillåter så sälj till nån lika godtrogen.

Tapani Ritamäki
är litterär chef